מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את מבנה השיר ואת הסוגה "רשות לנשמת"
- לזהות את אמצעי האמנות המרכזיים בשיר ואת תפקידם
- לנתח את היחס בין הדובר לנשמה ואת רעיון ההתבגרות הרוחנית

גרסה רגילה – כל הפריטים.

חלק א' – הבנת השיר

1. ב – רשות לנשמת - שיר קודש
2. ג – את השם יהודה
3. ג – שערות לבנות שמזכירות שהזקנה קרבה
4. ב – צימוד
5. ב – ירמיהו

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – זהו שיר קודש מסוג רשות לנשמת, הפונה אל הנשמה
2. נכון – כך מתואר המבנה בסיכום השיר
3. נכון – היא עוברת משכיבה לקימה, התנערות ותעופה
4. לא נכון – החרוז המבריח הוא הצליל ־רו, כמו ננערו ושחרו

חלק ג' – התאימו אמצעי אמנותי להסבר

1 – ד (הנשמה מתוארת כתינוקת ישנה בחיק הילדות)
2 – א (קישור בין נעורים לנעורת פשתן שמתפזרת ברוח)
3 – ב (הדהוד של פסוק מקהלת על כך שהילדות הבל)
4 – ה (השוואת התנערות הנשמה להתנערות ציפור מטל לילה)
5 – ג (סיום השיר בתמונת נשמות הנוהרות אל טוב האל)

חלק ד' – השלימו את המילה החסרה

1. יהודה
2. נשמה
3. יהודה
4. רו

חלק ה' – סדרו את מהלך השיר לפי הסדר הנכון

1. נזיפה בנשמה ושאלה רטורית על כמה זמן עוד תישאר ישנה
2. תזכורת לכך שהנעורים חלפו במהירות כמו נעורת פשתן ברוח
3. ציווי על הנשמה להתנער מן העולם הזה כמו ציפור שמנערת טל
4. קריאה לנשמה לעוף כמו ציפור הדרור אל החירות מן החטא
5. בקשה מהנשמה ללכת אחרי האל בחבורת הנשמות הנוהרות

חלק ו' – כתיבה ועיון

1. ההשוואה לילדה מדגישה חוסר מודעות ותמימות, פסיביות ואי-הבנה של חלוף הזמן, ויוצרת ניגוד דרמטי בין מצבה הרדום לקריאה הבוגרת להתעורר ולפעול

כרטיס יציאה – מה לחפש

- שיר קודש קצר הנאמר לפני תפילת נשמת כל חי בשבת ובחג
- חירות מן החטא ותעופה אל העולם הבא
- השם יהודה

טיפים להפעלה:

- מומלץ לקרוא את השיר בקול רם ולהצביע יחד על האקרוסטיכון יהודה בראשי הבתים
- כדאי להשוות בין לשון המקור ללשון ימינו כדי לחדד את ההבנה לפני המעבר לניתוח אמצעים
- אפשר לחלק את הכיתה לקבוצות, כל קבוצה מנתחת בית אחד ומציגה את האמצעי האמנותי הבולט בו

דף תרגול: "ישנה בחיק ילדות" – רבי יהודה הלוי

דף התלמיד/ה רגיל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

השיר "ישנה בחיק ילדות" הוא פיוט קצר של רבי יהודה הלוי, הנאמר לפני תפילת "נשמת כל חי" בשבת ובחג. הדובר פונה אל נשמתו כאל ילדה ישנה ונוזף בה שעליה להתעורר לפני שיהיה מאוחר.

1 חלק א' – הבנת השיר

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. לאיזה סוג שיר שייך "ישנה בחיק ילדות"?

(א) שיר יין (ב) רשות לנשמת - שיר קודש (ג) שיר תהילה לפטרון (ד) שיר מלחמה

2. מה יוצרות האותיות הראשונות של בתי השיר?

(א) את המילה נשמה (ב) אין בשיר אקרוסטיכון (ג) את השם יהודה (ד) את המילה חזק

3. מה מסמלים "מלאכי שיבה" בשיר?

(א) מלאכים שמגיעים בשבת (ב) ציפורים לבנות (ג) שערות לבנות שמזכירות שהזקנה קרבה

(ד) הורים שמחנכים את הילד

4. באיזה אמצעי אמנותי משתמש המשורר בצירוף "דאי כדרור למצוא דרור"?

(א) אקרוסטיכון (ב) צימוד (ג) שאלה רטורית (ד) חרוז פנימי בלבד

5. מאיזה ספר בתנ"ך שואב המשורר את הביטוי "ונהרו אל טוב ה'"?

(א) קהלת (ב) ירמיהו (ג) תהילים (ד) בראשית

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	השיר "ישנה בחיק ילדות" הוא שיר חול שמתאר אהבה בין גבר לאישה.	☐	☐
2	השיר בנוי מחמישה בתים, כל אחד מחולק לדלת ולסוגר.	☐	☐
3	הנמענת בשיר מוצגת כדמות פסיבית שאמורה לעבור במהלך השיר לפעולה.	☐	☐
4	החרוז המבריח בסוף הסוגרים בשיר הוא הצליל "־לם".	☐	☐

3 חלק ג' – התאימו אמצעי אמנותי להסבר

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. מטפורה והאנשה	___	**א.** קישור בין נעורים לנעורת פשתן שמתפזרת ברוח

2. צימוד	___	**ב.** הדהוד של פסוק מקהלת על כך שהילדות הבל
3. שיבוץ	___	**ג.** סיום השיר בתמונת נשמות הנוהרות אל טוב האל
4. דימוי	___	**ד.** הנשמה מתוארת כתינוקת ישנה בחיק הילדות
5. תפארת החתימה	___	**ה.** השוואת התנערות הנשמה להתנערות ציפור מטל לילה

4 חלק ד' – השלימו את המילה החסרה

השלימו את המילה החסרה.

1. השיר "ישנה בחיק ילדות" נכתב בידי המשורר רבי _____ הלוי.

2. סוג השיר הוא רשות ל _____ , הנאמר לפני תפילת נשמת כל חי.

3. ראשי הבתים בשיר יוצרים אקרוסטיכון של השם _____ .

4. החרוז המבריח בסוף הסוגרים בכל בתי השיר הוא הצליל _____ .

5 חלק ה' – סדרו את מהלך השיר לפי הסדר הנכון

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	קריאה לנשמה לעוף כמו ציפור הדרור אל החירות מן החטא
☐	ציווי על הנשמה להתנער מן העולם הזה כמו ציפור שמנערת טל
☐	נזיפה בנשמה ושאלה רטורית על כמה זמן עוד תישאר ישנה
☐	בקשה מהנשמה ללכת אחרי האל בחבורת הנשמות הנוהרות
☐	תזכורת לכך שהנעורים חלפו במהירות כמו נעורת פשתן ברוח

6 חלק ו' – כתיבה ועיון

ענו בקצרה.

1. הסבירו מדוע הדובר בחר להשוות את הנשמה לילדה ישנה, ולא למשל לאדם זקן או לחולה.

כרטיס יציאה

מהו "רשות לנשמת"?

מה מסמלת הציפור הדרור בשיר?

איזה אקרוסטיכון חתם המשורר בראשי בתי השיר?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀